

Наукова інформація

Київ і кияни: доба Бориса Грінченка

22 травня 2013 р. в Київському університеті імені Бориса Грінченка відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Київ і кияни: доба Бориса Грінченка». Захід було присвячено дослідженню київського соціокультурного середовища на рубежі XIX і XX ст. Лейтмотивом конференції стало вшанування пам'яті Бориса Дмитровича Грінченка (1863-1910 рр.) – визначного громадського діяча, педагога, літератора, мовознавця, що з 1902 р. мешкав у Києві та брав активну участь в суспільно-політичному житті міста. В грудні поточного року відзначатиметься 150-ліття від дня його народження, тож захід мав ювілейний характер.

Пленарне засідання відкрилося вітальною промовою до учасників конференції проректора Київського університету імені Бориса Грінченка з наукової роботи, д.пед.н. *Л.Л. Хоружої*, яка підкреслила актуальність різнобічних киево-знавчих студій в українському історичному дискурсі XIX–XX ст.

Виступи на пленарному засіданні були присвячені актуальним суспільно-політичним і культурно-мистецьким аспектам вітчизняної історії Нового і Новітнього часу з акцентом на грінченкознавчій та киевознавчій проблематиці. *Олег Гринів* (д.філос.н., професор кафедри

гуманітарних дисциплін Львівського державного університету фізичної культури), проаналізувавши зміст публіцистичної полеміки між Б. Грінченком і М. Драгомановим щодо цілей і завдань українського національно-визвольного руху в межах Російської імперії, дійшов висновку, що грінченківська теза про необхідність боротьби за самостійність як оптимальний шлях розвитку української нації в історичній перспективі здобула перемогу над драгоманівським автономізмом. *Ганна Веселовська* (д.мист., професор, директор Національного центру театрального мистецтва ім. Леся Курбаса) висвітлила роль Бориса Грінченка в театральному житті Києва початку XX ст. – співпрацю з театром Миколи Садовського, постановки на київській сцені грінченківських драматичних творів і ставлення до них місцевої публіки. *Лариса Брюховецька* (головний редактор журналу «Кіно – Театр», заслужений працівник культури України) повідомила про зростання значення кіномистецтва в культурному просторі Києва наприкінці XIX – на початку XX ст.

Олена Єременко (д.філол.н., професор кафедри української літератури, компаративістики і соціальних комунікацій Київського університету імені Бориса Грінченка) звернулася до аналізу

Пленарне засідання конференції

психологічних особливостей літературної творчості Б. Грінченка, показавши, що він вважав письменницьку працю громадянським служінням. *Олександр Бонь* (к.і.н., доцент кафедри історії України Київського університету імені Бориса Грінченка), використавши текст протоколу перших загальних зборів київського товариства «Просвіта» від 25 червня 1906 р., дав характеристику ролі Б. Грінченка у створенні цієї важливої громадської організації на тлі протистояння між прихильниками різних ідеологічних течій і політичних партій серед української інтелігенції того часу.

Продовженням конференції стала робота секцій: «Київ науковий і освітній: доба Бориса Грінченка», «Літературні візії Києва кінця XIX – початку XX ст.» і «Київ мистецький: доба Бориса

Грінченка». Тематика секційних доповідей і повідомлень відзначалася широтою – тут знайшлося місце біографістиці, науково-освітнім традиціям, літературознавчим і мистецтвознавчим студіям в історико-києвознавчому вимірі. Такий комплексний підхід до вивчення Києва «доби Бориса Грінченка» – одного з ключових періодів в історії України, позаяк саме тоді формувалася модерна українська нація – дає можливість глибше дослідити важливі історичні процеси на локальному рівні.

Доповіді та повідомлення учасників конференції опубліковані у збірнику: Київ і кияни у соціокультурному просторі XIX–XXI століть: доба Бориса Грінченка: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 200 с.

Тамара Демченко (м. Чернігів)

Депортації як практика “Великого терору”

У Чернігові стало вже гарною традицією презентацію чергової книги Чернігівського тому серії «Реабілітовані історією» поєднувати із засіданням круглого столу, на який запрошуються провідні київські історики – визнані фахівці з проблем реалізації політики державного терору в сумнозвісні 20–30-ті та 40–50-ті рр. XX ст.

24 травня 2013 р. в Інституті історії, етнології та правознавства імені О. М. Лазаревського Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка громадськості області, викладачам, студентам, журналістам і краєзнавцям було представлено четверту книгу серії «Реабілітовані історією», яка відкривається розлогим дослідженням О. Коваленка й Л. Аскерової «Спецпоселенський проект» М. Хрущова (до історії виконання Указів Президії Верховної Ради СРСР від 21 лютого та 2 червня 1948 р. про виселення селян, які не виконали мінімуму трудових днів, на Чернігівщині) та ґрунтовною добіркою документів із фондів Державного архіву Чернігівської області. Хоча традиційно книга вміщує і списки реабілітованих (завершено опрацювання матеріалів щодо осіб, чиє прізвище розпочинається на «Д») і цікаві нариси про долю маловідомих жертв тоталітарного режиму, проте саме тема депортацій опинилася в центрі уваги упорядників книги.

Попри відсутність будь-якої патетики, діловий тон, засилля канцеляризмів при описі процедури виселення в численних колгоспах області стає моторошно від картини абсолютної незахищеності громадян, які реально мали за собою невиконання мінімуму трудових днів, але звинувачувалися в усіх смертних гріхах і на додачу у співробітництві з німецькими окупантами, крадіжках тощо. Настільки ширі були їхні обвинувачі сказати важко, очевидно, багато хто боявся піти протореним шляхом до Сибіру, але картина моральної обстановки в тогочасному українському селі, що ледве чи й оправалося від війни, голоду 1946–1947 рр. була жахливою. Страх депортації Дамоклевим мечем висів над людьми, впливав на їхній вибір, спонукав до аморальних вчинків.